וועטער:
אמטייסטן קלאר און מילד

Largest Circulation
of any Newspaper entering Jewish Homes in Western Canada.

אידישן וואָרט

The Israelite Daily Press

מעד פארשפרייט
אין די אידישע היימען פון מערב קאנאדע
ווי אלע אנדערע אידישע און ענגלישע
צייטונגען צוזאמען

Vol. 21, No. 228. Wed. Oct. 14, 1931. | Published Daily except Saturday and Sunday. רערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג | מיטוואך ג׳ חשון, תרצ״ב.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
OCT 19
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

שפּאַניע טיילט אָפּ קאַטוליש קירך פונ׳ם שטאַט

אנב-אורחא

פון מארק

פראָפ. אסכאַרן וועגן די קול־טורעלע אספּעקטן אינם סאָ־וועטישן עקספּעריימענט

דייטלעך פון וועגן דעם ביים פארום דער אידיישער קולט. געוועלשאפט פרייטאג אונטן, האט פראָפ. אסכאַרן צו־ערשט דערקלערט, אז די מענשלאכע נייסטיקע קולטור אנטוויקלט זיך ניט דוקא מיט דער זעלבער שנעלקייט ווי די טעכניק, און האט אין געפערלאך פאר דער מענשהייט.

ער האט געבראכט פאר א ביישפּיל זיין נעבורטשטעט אין מזרח קאנאַ־דע, וועלכע געפינט זיך אויף א גרויסן אוטאמאביל טראקט. אין פארבינדונג מיט דעריא מיט ניי־יארק, און דאך הערשט דארטן די זעלבע פינסטערניש, ווי מיט פופציג יאר צוריק, ווען מען איז נאך געפאנען אויף אקסן.

אין סאוועט רוסלאנד האט ער ניט געפונען קיין שיינקייט. אין ארכיטעק־טור דארטן איז זייער אן אריימע. די אלטע געביידעס, פארבליבן ביי־רושה פונם צארישן רוסלאנד, זיינען אומגע־לומפּערט. די אייגיקע אויסנאם זיינען די נאלדענע דאכען (קופּאלן) פון די קירכן און קאטעדראלן אין מאסקווע און אין לענינגראד, און דער שפּיץ פון דער אדמיראליטעט געביידע אין לע־נינגראד, וואס מאכן א וואונדערבאר־איינדרוק.

וואס איז שייך די נייע געביידעס, אויסגעבויט אונטערן סאוועטישן רע־זשים, מאכן זיי א שוידערלאכן, שרעק־אנווארפנדיקן איינדרוק מיט זייער אייגנאכער אוטיליזאטאר־ישקייט, — זיי זיינען געבויט פאר געבריוכלאכ־קייט, אן וועלכן ס׳איז חיש פאר שיינ־קייט.

* * *

וואס ישע איז די שוידערלאכקייט דערפון?

דאס ווייזט, צוזאמען מיט אנדערע פאקטן, אז דער סאוועטישער רעזשים שטריינגט אן אלע זיינע כחות אויף דער אינדוסטריעלער אנטוויקלונג פונם לאנד, ניט שיינקעניק געגנוב אויס־מערקזאמקייט צו דער גלייכצייטיקער נייסטיקער דערהויבונג פון דער באַ־פעלקערונג.

עס שאפט זיך אזוי א „פראנקענ־סטיין" (א גולם), אן א נשמה, וואס קאן צום סוף פארניכט ווערן אין באשע־פער, — וואס שטעלט אין געפאר דעם נאנצן סאוועטישן סיסטעם.

די מערב אייראָפּעיאישע ציוויליזא־ציע האט שוין פארזוכט דעם טעם פון דעם גולם, — די גרויסע מלחמה און ארט ביטערע אפלגן, פון וועלכע מען ליידעט אזוי שווער.

זועט די סאוועטישע ציוויליזאציע גיין אין דעם דאיזיק וועג, דאן שטעלט זי זיך אויעך אונטער א גרויסן פראַ־נע־צייכן.

* * *

ער האט אבער פון דער צווייטער זייט אויך באמערקט גוטע סימנ־ן, וואס גיבן די האפענונג, אז די סאוועט־טישע ציוויליזאציע נייגט אפ פון אט דעם געפערלאכן וועג און שייניקט אויס־מערקזאמקייט צו דער פארבעסערונג־ביינג פון דעם לעבן.

אוועק זוגעגן דארט באגאנגען גע־וואר אזמעשלאכע טאטן, און דאך הערשט דארטן די זעלבע פינסטערניש, ווי מיט פופציג יאר צוריק, ווען מען איז נאך געפאנען אויף אקסן.

אין סאוועט רוסלאנד האט ער ניט געפונען קיין שיינקייט. אין ארכיטעק־טור דארטן איז זייער אן אריימע. די אלטע געביידעס, פארבליבן ביי־רושה פונם צארישן רוסלאנד, זיינען אומגע־לומפּערט. די אייגיקע אויסנאם זיינען די נאלדענע דאכען (קופּאלן) פון די קירכן און קאטעדראלן אין מאסקווע און אין לענינגראד, און דער שפּיץ פון דער אדמיראליטעט געביידע אין לע־נינגראד, וואס מאכן א וואונדערבאר־איינדרוק.

וואס איז שייך די נייע געביידעס, אויסגעבויט אונטערן סאוועטישן רע־זשים, מאכן זיי א שוידערלאכן, שרעק־אנווארפנדיקן איינדרוק מיט זייער איינפ

הרב זלאָטניקס חרטה אויף... אידעאלן

פון י. העסטרין

די לעזער געדינקען, מסתמא, אז הרב זלאָטניק האָט זיך אונטערגענומען מיט דער הילף פון זיין צווייטן ארטיקעל, צו העלפן אונז ארומזעען זיך: "אין וואָס זיינען באשטאנען די הויפט פעלערן פון ווייצמאַנען, און וואָס איז געווען די הויפט אורזאך, אדער אורזאכן פון זיין פאל".

ויאמר, און הרב זלאָטניק זאגט, אזוי צו זאגן:

"די הויפט סבה פון ווייצמאנס פאלען איז געווען, וואָס ער האָט געזאגט צו דער בריטישער רעגירונג: "מיר פארלאנגען ניט דו זאָלסט אונז העלפן, אלץ וואָס מיר פארלאנגען איז, דאָס דו זאָלסט ניט העלפן אונזערע קעגנער".

נו, אויב דר. ווייצמאַן האָט אין זיינע אונטערהאנדלונגען מיט דער בריטישער רעגירונג באנוצט אזא גרויסאר טיקן דיפלאָמאטישן סטיל און אזעלכע קלוגע דיפלאָמאטישע פארמולעס, איז שוין זיכער קיין חידוש ניט, וואָס ער איז "געפאלן" ביים זכבעענען קאנגרעס. פארקערט, עס איז צו שטוינען, וואָס עס האָט געגענומען גאנצע דרייצן יאָר "צו באפרייען זיך פון דעם ווייץ מאן צייבער". און עס איז אן עולה, נאָר א גרויסע עולה מצד הרב זלאָטניק, וואָס ער האָט אזא לאנגע צייט באהאלטען פון אונז די קוואלן, פון וועלכע ער האָט נענומען זיינע ציטאטן . . . עס וואָלט געווען ניט נאָר אינטערעסאנט, נאָר מסיש פיקאנט אויסצוגעפינען: ווען איז דאָס דר. ווייצמאַן געווארן "אויף דו" מיט דער בריטישער רעגירונג? און ווען? באציינט ער עס אזוי פארשטעלט מיט'ן נאמען "אונזערע קעגנער"?...

און נאָך א גרעסערע עולה איז מצד הרב זלאָטניק, וואָס ער האָט זיך אזוי לאנג געלאָזט פארפירן פון זיין באשיי דענקיים, און ניט באקאנט געמאכט די אידישע וועלט, בכלל, אז "אויזנער קאָמאטישער פארמולע, וועלכע איז ממש געניאל מיט איר פשוט'קייט.

ערשט איצט, "אין 1931, און ניט אין 1920$, קומט הרב זלאָטניק צו אונז און זאגט: "מיר זיינען ניט געקומען צו דער רעגירונג מיט א געוויעס פאָאן, אז דאָס און דאָס איז גוטיק אום במשך פון אזא צייט זאָל דאָס אדער דאָס דערגרייכט ווערן".

די "דאָס און דאָס" פארמולע וואָלט דאָך אונז ממש די אויגן געעפנט, דעם מוח ליכטיק געמאכט . . .

אנטדעקט, אמת, מיט אפשעפטיקונג, די אומגליקלאכע שפראך אומטיקאָ פון דר. ווייצמאַן, אנטדעקט הרב זלאָטניק נאָך א הויפט סבה פון ווייצמאנס "פאלן" — נעמלאך: איר דעאלן, אידעאלן, אידעאלן . . .

"עס איז שוין געווען אזא צייט אין זיינען הונדערט און צוואנציק" — זאגט הרב זלאָטניק — "אלע זיינען מיר געווען טרוימער, ענטוזיאסטן און אידעאליסטן. געוואָלט בויען א לאנד מיט אויגענע כוחות, אייגענע קרבנות, און ניט נלאט אזוי א לאנד, נאָר א מוסטער לאנד. לויט די אידעאלן פון די נביאים און די טעאָריעס פון לחב"ד יל קארל מארקס".

מורה געווען זיך אין זיינע יונגע זיי און אפטיילנדיק זיך פון זיי מיטן חנ'עוויריק "לחבדיל", שלאָגט הרב זלאָטניק אל חטא:

"מיר האָבן געוואָלט אפשאפן אין אונזער מלוכה אלע חסרונות און אומרעכטן פון דער אלטער וועלט. ניט קיין עקספלואטאציע, ניט קיין ספעקולאציע, קיין שאר־מאכער ניט, נאָר ארבעט — זעלבסט־ארבעט".

און מיט דער אומ'רחמנות'דיקייט פון א בעל־תשובה און א בעל־חרטה "בייטשט" הרב זלאָטניק ניט נאָר דעם ציוניסטישע אָרגאנאיזאציע.

"טעאָריעס מוון פארווירקלאכט ווערן, א חכוצים מלוכה און ניט אנדערע, סאָציאלע גערעכטיקייט, סאצייאלע אלע אומאפיעס. אן ארבעטנדעם ארץ־ישראל איז ניט נענוג, נאָר א זעלבסט־ארבעטנדעם".

די "דאָס און דאָס" פארמולע וואָלט דאָך אונז ממש די אויגן געעפנט, דעם מוח ליכטיק געמאכט . . .

אנטדעקט, אמת, מיט אפשעפטיקונג, די אומגליקלאכע שפראך אומטיקאָ פון דר. ווייצמאַן, אנטדעקט הרב זלאָטניק נאָך א הויפט סבה פון ווייצמאנס "פאלן" — נעמלאך: איר דעאלן, אידעאלן, אידעאלן . . .

"עס איז שוין געווען אזא צייט אין זיינען הונדערט און צוואנציג" — זאגט הרב זלאָטניק — "אלע זיינען מיר געווען טרוימער, ענטוזיאסטן און אידעאליסטן. געוואָלט בויען א לאנד מיט אויגענע כוחות, אייגענע קרבנות, און ניט נלאט אזוי א לאנד, נאָר א מוסטער לאנד. לויט די אידעאלן פון די נביאים און די טעאָריעס פון לחב"ד יל קארל מארקס".

מורה געווען זיך אין זיינע יונגע זיי און אפטיילנדיק זיך פון זיי מיטן חנ'עוויריק "לחבדיל", שלאָגט הרב זלאָטניק אל חטא:

"מיר האָבן געוואָלט אפשאפן אין אונזער מלוכה אלע חסרונות און אומרעכטן פון דער אלטער וועלט. ניט קיין עקספלואטאציע, ניט קיין ספעקולאציע, קיין שאר־מאכער ניט, נאָר ארבעט — זעלבסט־ארבעט".

די "דאָס און דאָס" פארמולע, וואָס ער האָט געגעבן, איז ניט אין דער אמת, אין דער אמת איז אזוי ווי אין אלע אנדערע פארמולעס, אין אלע אנדערע אידעאלן, אין אלע אנדערע אידעאלן, אין אלע אנדערע אידעאלן

GILLETT'S

דייניקט די באדרום אין א העלפט פון דער געוויינלאכער צייט

■ צעלאזט פאר אנגעמייניגער קלינונג ■ פולע קראפט פאר דער טאיליעט שיסל ■ פולע קראפט פאר פינק רערן

דזשילעט'ס לאי "עסט שמוץ"

Flake Lye

*לאי זאל קיינמאל ניט צעלאזן ווערן אין הייסע וואסער.

איין טישלעפל דזשילעטס לאי צעלאזט אין א גאלאן קאלטע* וואסער מאכט א גוטע, זיכערע פליסיקייט וואס טוט שנעל רייניקן אלצדינג אין באדרום.

נוצט עס צו וואשן ווענט, דעם פלאר, אין סינק, און באדטאב . . . און געדיינקט, ווען איר נוצט דזשילעט'ס לאי ווערט יעדע זאך דיזינפעקטירט אזוי גוט ווי גערייניקט אין דער זעלבער צייט.

איינמאל א וואך, ווארפט ארויס פולע קראפט דזשילעט'ס לאי אין דער קלאזעט שיסל און עס וועט אלעמאל זיין דיין און פרייליפנד.

עדמאנטאן עדמאנטאן

עדמאנטאנער נאטיצן

דער בילדונגס און מיטגלידערשאפט קאמיטעט פונם קאונסיל פון אידישע אפגעהאלטן זייער דערפעענונג מיטינג פון סעזאן, זונטאג אין גרויסן תלמוד תורה זאל, 14 נייע מיטגלידער זיינען אנגענומען געווארן. מרס. מ. י. ליבערמאן, פרעזידענטן פון דעם סיני־אר קאונסיל האט גענעבן אן אינטע־רעסאנטן איבערבליק איבער דער אר־בעט פונם בערענטש.

די ארבעט פון דעם קלוב איז אורגא־ניזירט געווארן פאר דעם סעזאן אונ־טער דער פירערשאפט פון דער סיני־ראטנעבערן מרס. א. מילער, און דער עזתקוטיוון: פרעזידענטן, מיס רוט ניסאלסאן; וויצע־פרעזידענטן, מיס ען בערנשטיין; סעקרעטארן, מיס רובי סינגער; קאסירערן, בעסי שקלאוו; און "באדד" : לילי ניוהויז, רודניאנסקי, גאלדי הילער און פרידא ביינדער.

פאלגנדע זיינען באשטימט געווארן אלס פארזיצערנס פון די פארשיידענע קאמיטעטן: פערל דאן, פילאנטראפיק; עז גאפסקי, בילדונג; עז וואסערמאן, דראמאטיק; פערל נארפין, לויפנדע פאר־סירונגען; נאלדי הילער, פובליסיטי; איידא בערנשטיין, סאשעל; עז וואסער־מאן, טעלעפאן; בלומען פאנד, רעבע־קא הענסאן.

DR. J. C. SHARP
דאנטיסט
אפיס שטונדן, 9 ביז 5
אוונטן ביי אפאינטמענטס
Office Ph 24718; House Ph 82246
Ste. 103 Pantages Theatre Bldg.
Cor. Jasper Ave. and 102nd St.
EDMONTON, ALTA.

MORRIS BAKER
לאו אפיס
510 TEGLER BLDG. PHONE 27 888

E. S. AGNEW
דראגיסט און סמיישענער
9546 Jasper Ave. Phone 22 432
EDMONTON, ALTA.

NORWOOD SHEET METAL WORKS
9568-111 AVE. PHONE 72385
EDMONTON, ALTA.
ספעציאליזירן זיך אין ווארימע לופט באהייצונג
דזשענעראל ריפעירס
אלצדינג אין שיעט מעטאל

W. H. JACKSON
פארטרעט די
ניו יארק לייף אינשורענס קאמפאני.
פערזענלאכע באדיינונג
919 McLeod Bldg.
Phones:
Office 25 805; House 72 870

B. A. MOIR
פלאמבינג, היטינג און גאז פיטינג
אפשאצונגען פריי
10530 97th Street Ph. 27 556
EDMONTON, ALTA.

לאמבער און מילארבעט
פלייט גלאז
סטאר פיקסטשורס
צו
נידעריקסטע פרייזן
W. H. Clark & Co. Ltd.
109 ST. EDMONTON

CHAMPION'S PARCEL DELIVERY
T. M. CHAMPION, Mgr.
PHONES: 22 246—22 056
10121-101st St., Edmonton, Alta.
מיר פירן רענצלאך און קאסטנס.
דעליווערן פעקלאך און מעסעדזשעס.
באיס און קארס צו אייער באדיינונג

JACKSON BROS.
Jewelers, Diamond Merchants
מיר מאכן א ספעציאליטעט פון די ריפערס פון זיגערס און דזשעלרס.
ספעציעלע אויפמערקזאמקייט צו מעיל אָרדערס.
9962 JASPER AVE., EDMONTON

PHOTOS
אין יעדער פאסע
אין אפגעשפינלס
דער צויבער און
פערזענלאכקייט
פון
דער פעהזאן
Phone 25 444
פאר אן אפאינטמענט
McDERMID STUDIOS LTD.
10133 - 101st St. Edmonton, Alta.

מיר זיינען די אייניציגע אויסשליסלאכע מאנופעקטשורערס פון
מאנומענטן
אין עדמאנטאן
איידער איר באשליסט צו קויפן א מצבה פאר אייערע ליבע און טייערע, קומט און זעט אונז, עס וועט זיך אייך באצאלן.
ALBERTA GRANITE MARBLE & STONE
10702-101st St. Phone 24 058
EDMONTON

עס וועט זיך אייך באצאלן צו אדווערטייזן אין "דאס אידישע וואָרט"

מיר.

מיט א פארצווייפלטן געשריי איז די אומגליקלאכע אויפגעשפרונגען, בעז. איר געזיכט איז געווען בלאס ווי קרייט און אירע טונקעלע אויגן האבן אויסגעדריקט אן א שיר זארג.

— ניין, אטאנאסיאס, האט מיט־לייד מיט מיר! ניט מיר ניט אפ מיר דעם רשות פון דעם פארהאסטן מאן. א, גאט, איר ווייסט נישט וואס איך בין אנטלאפן פון זיין הויז.

— א, מיין הער, איך מוז אייך אפן אויפדעקן מיין שיקזאל, אנדערש קאנט איר נישט באגרייפן, וואס איך וויל צו מיין ניט צוריקקערן זיך.

זי האט רירנד געוויינט און דאן האט זי וויטער פארטזעצט:

— איך בין די טאכטער פון אן אונגארישן פירסטן. איך בין נאך געווען זייער יונג ווען איך האב זיך באקאנט מיט מאהעמעד בעי אין א זומער רעסארט. ער האט זיך אימער געפינען לעבן מיר און דער פארגע־מער טערק האט עגדלאך געצויגן מיין אויפמערקזאמקייט.

— באלד האט ער פארלאנגט פון מיינע עלטערן אז זיי זאלן מיך אפ־געבן צו אים פאר א פרוי. איך האב געליבט א שיינעם יונגן פוילישן מאן און אויך ער האט מיך שטארק גע־ליבט.

מיינע עלטערן האבן אויסגעפונען מיין שטארקע ליבע. זיי האבן גע־וואוסט דאס מיין גאנצע ליבע איז א געפערלאכער רעוואלוציאנער און דאס ער איז ארויסגעווען פון זיין היים איבער דעם.

— אויף די קני איז מיין מוטער געפאלן פאר מיר און מיט טרערן אין די אויגן האט זי מיך געבעטן אז איך זאל מיין ליבע דערשטיקן און הייר־איינען מיט דעם פארגעסען טערק. מיין מוטערס טרערן האבן מיך גע־הירט. איך בין געווען איר איינציקע טרייסט, דען מיין אינגערע שוועס־טער איז אין געהיים אנטלאפן מיט אן אונגארישן קינסטלער און מיר האבן פון איר גאר ניט געהערט.

— צוליב מיין ליבע צו מיין שטאלצער און ליידנדער מוטער, האב איך זיך אנטשלאסן צו געבן מיין צווייטער אין געווען קורץ אלץ, וועל־כער האט שארף געקלקט אויף דער פרעמדער מיט זיינע שטעכעדיקע אויר־גען און אין א פא רסקקונדע שפעטער זיינען אלע רויבער געווען פארוואמלט אהום זייער פירער.

אטאנאסיאס האט פון זיין זאק ארויסגענומען אן אייזערנע געלט קעסטעלע, האט עס אויפגעעפנט און ער האט יעדן באנדיט געגעבן זיין חלק. די אויגן פון יעדן באנדיט האבן געגליט און די שיינע און פרעמדע פרוי האט געשוידערט.

אטאנאסיאס איז געווען גלייכגיל־טיק, זיינע געדאנקען האבן געשיינט צו באשעפטיקן זיך מיט עפעס אנ־דערש. ער האט געוואלט צוריקקערן זיך אין זיין הייל, אלס פלוצלונג האט זיך דערהערט א פייף.

אטאנאסיאס איז בלאס געווארן. באלד איז צו אים צוגעקומען א רויב־בע ראון ער האט אים געמאלדן, דאס איינער פון דער באנדע וועלכער האט זיי נישט לאנג צוריק פארלאזן, איז אויצט געקומען און ער וויל מיט אים ריידן.

— ברייינגט אים צו מיר, אכי־מער, — האט דער פירער פון די באנדיטן באפוילן.

גלייך איז פון א פעלזן ארויס א מאן און ער איז צוגעקומען צו דעם פירער.

— קאפיטאן, — האט ער אנגע־פאנגען, — מיך האט מעהעמעד בעי געשיקט צו אייך. איר האט זיין שיי־נע יונגע פרוי אלס געפאנגענע דא ביי אייך אין לאגער. ער באט אייך אן טויזנט פונט אין גאלד ווען איר וועט איר אים צוריקגעבן.

מיט א שרעקלאכן געשריי איז די פרעמדע צוריקגעשפרונגען. זי האט די דאזיקע ווערטער געהערט און ברע־כענדליך די הענט אין די הילפלאז גע־זונקען אויף א פעלזנשטיין.

אטאנאסיאס איז געווען דער־שטוינט.

— איז דאס מעגלאך! איז דאס מעגלאך, דאס אזא פארגעמע דאמע געפינט זיך אין אונזער לאגע? — האט ער אויסגערופן מיט א שפאשיש געלעכטער און זיינע אויגן האבן פול מיט האס געבלישטשעט. די פרוי פון דעם געבטיקן מעהעמעד בעי האט ביי אונז געפונען שוץ!

— הא, הא, הא, ווי מוז עס גע־פעלן דעם שטאלצן מאן דאס זיין שיינע יונגע פרטי אין ביי דעם שרעקלאכן רויבער הויפטמאן, קאפי־טאן טאשא. הא, הא, הא, דאס איז א גוטער שפאס.

די אומגליקלאכע איז נאך אימער געלעגן ווי געליימט אויף די קני אין טרייסטלאזער פארצווייפלונג האט זי געבראכן די הענט אין זיין בי־טער געוויינט.

אטאנאסיאס איז צו איר צוגעקו־מען און ער האט אן א פליסיקן פראנצויזיש אנגעפאנגען:

— האט איר געהערט די נאכ־ריכט פון אייער מאן? איר מוזט ביי אים זיין זייער טייער, ווען ער וויל געבן אזוי פיל אויסלייז געלט פאר אייך.

— איך, מאדאם, זייט נאטירלאך זייער גליקלאך איבער דער דאזיקער נאכריכט און געווים זייט איר צו־פרידן צוריקצוקערן זיך צו אייער מאן.

— איך וועל אייך ליינער ניט צוריקהאלטן און איך וועל מעהעמעד בעי לאזן וויסן, דאס ער וועט זיין שיינע און יונגע פרוי צוריקקריגן פון שפרונגען.

— א, בעלי, זאג, וואס איז געווארן פון מיינע עלטערן?

— דער אלטער האט שטורמיש גע־קושט איר האנט און ער האט טרוי־ערליך געשאקלט מיטן קאפ.

— א, מיין יונגע הערן, — האט ער געזאגט, — ווי עס שיינט האט איר קיין גליק ניט געפונען אין דעם פרעמדן לאנד, די צייכנס פון טרוי־ער אין אייער געזיכט דערציילן עס מיר.

— א, מיין הערן, מיר האבן דא דורכגעלעבט א שרעקלאכע צייט.

— די חתונה פון אייער שוועס־טער האבן אייערע עלטערן געפייערט מיט דעם גרעסטן פראכט, אבער נאכהער איז דאס שרעקלאכסטע גע־קומען.

אטאנאסיאס איז אין איין טאג באפאלן אייער פאטערס הויז, האט אלעס אויסגעפלינדערט און ער האט עס נאכהער אונטערגעצונדן.

— דאס וואס עס איז פון דעם פייער ניט צושטערט געווארן האט אטאנאסיאס מיט זיינע הענט פאר־ניכטעט.

— א, אלא! — הא טמיריאנא געשטאמלט דערשראקן. — וואו זיי־נען מיינע עלטערן פארבליבן?

— דאס ווייסט נאר אלא אליין, — האט דער אלטער טרויעריק גע־ענטפערט. — אייערע עלטערן זיי־נען שפולאז פארשוואונדן געווארן.

— אויב ז ווייזיינען אנטלאפן אדער זיי זיינען אומגעקומען אין די פלא־מען ווייסן מיר ניט. ווען דאס הויז האט געברענט האב איך געהערט הילפס געשרייען.

א שרעקלאכער געשריי האט זיך ארויסגעריסן פון איר מויל און זי איז באוואוסטלאז געבליבן ליגן אויף דעם באדן.

ווען זי איז צו זיך געקומען האט זי זיך אויפגעהויבן און זי האט אי־רע ארעמס אויסגעשטרעקט צו דעם הימל און זי האט הארצדייסנד גע־שריען:

— א, אלא, וואהרום זאלן מיינע עלטערן אזוי גרויזאם באשטראפט ווע־רען? וואהרום האסטו דעם דאזיקן הימל שרייענדן פארברעכן צוגעלאזט? וואהרום האסטו אטאנאסיאסן ניט פארניכטעט?

— א, אלא, נעם פון אים א שטארקע נקמה פאר דעם וואס ער האט מיין גליק צושטערט.

— א קללה אויף דעם מערדער, וואס האט מיינע טייערע עלטערן גע־טויטעט. מיין היים צעבראכן און מיין אומגליקלאכע שוועסטער פאר־שטויסן! איך האס און פאראכטע אים. א, אלא, באשטראף דעם דא־זיקן געוויסנלאזן פארברעכער.

קאפיטל יי

דאָ סאויסלייַן געלט

דער יונגער מארגן האט אין מזרח אריינגעבראכן. די שיינע פרעמדע פרוי איז געשטאנען לעבן דעם אריינ־גאנג פון איר הייל און זי האט ווי אין א חלום געקוקט ארום זיך.

אלע באנדיטן זיינען אוועקגעריטן, ניט זארגנדיק זיך פאר איר און זי איז דא געבליבן איינזאם. אטאנאסי־אס האט צו איר ניט גערעדט זינט יענעם אוונט, ער האט זי נאר פון ווייטנס געזעען, אבער ער האט זיך געמאכט אזוי ווי ער באמערקט זי נאר נישט.

וואס פאר אן אויסערגעוויינלאכער מענש דער דאזיקער אטאנאסיאס איז!

די שיינע טרוימערן האט זיך פלוצ־לונג אויפגעשטעלט, הערט זי ניט טריט פון פערד פון דער ווייטנס? געוויס, די באנדיטן קערן זיך אום צוריק.

גלייך איז צווישן די פעלזנשפאל־טען דערשינען דער ערשטער ריי־טער. דאס איז געווען דער קאפי־טאן טאשא אויף זיין פייערדיקן, שווארצן פערד.

ער איז געשווינד אראפגעשפרונגען פון זיין פערד און ער האט מיט אומ־געדולד דערווארטעט די אנדערע. דער

רוקחים*
כשר
נייעפעט*
מיט פלוטש מעטאלבאן*

א פיור זיעדזשעטייבל פראדוקט צום פרייען, קאכען און באקען

נעשמאק, געזונד און לייכט צום פארדייען. נעבדריוקט עס צום ברשמען פלייש, טשיקען, צו מאכען לאטקעס, פראיען פאטייטאס, אין אנדערע פלייש־גוט מאכלים, ווי אויך מאר מילקיגע מאכלים, ווי פרשנלען פיש, פראיען אייער, ד. ד. ג.

צו באקומען אין אלע גראסערים

I. ROKEACH & SONS, Inc.
Brooklyn, N. Y.

(פארזעצונג)

— וואו וועל איך מיין היים געפי־נען? — האט זי שמערצלאך געמור־מעלט, — איז עס ווירקלאך אמת אז דאס הויז פון מיינע עלטערן איז איצט אין צעווארפענע רואינען?

— א, ניין, דאס קאן אלא ניט צור־לאזן, אטהאנאסיאס זאל זיך אזוי גרוי־זאם גאנין מיט מיינע עלטערן. וואס האבן זיי אים דען געטאן, וואס עך זאל זיי אזוי גרויזאם באשטראפן?

פלוצלונג האט מיריאנא האסטיק גענומען לויפן, א גרוים אומרואיקייט האט איר בלאס געזיכט אויסגעדריקט, און זי האט זיך איצט אפגעקערט צו א ווינקל.

פון ביידע זייטן, לינקס און רעכטס, זיינען געלעגן די פרעכטיקע לאנד הייר־זער ארומגערינגלט פון הערלאכע גער־לאכע גערטנער.

ווי א מדבר צווישן גלאנץ און פראכט אזוי זיינען געלעגן די חורבות פון א הויז, — עס איז געווען די אפ־געברענטע וואוינונג פון מיריאנאס עלטערן.

די אומגליקלאכע האט ארויסגעלאזט א הארצרייסנדן געשריי אין איז גע־בליבן א דערשראקענע, אנהאלטנדיק זיך אן א מויער.

— א, אנא, — האט זי געשטאמלט, —דארט ליגט מיין היים פארווייסט.

קארלא איז צוגעלאפן צו איר. ער האט אנגענומען איר האנט און איר פרובירט ווייך צו טרייסטן.

— א, פירט מיך צו יענער ווייסט־ניש, וואו איך האב אמאל גענאסן די גליקלאכסטע צייט פון מיין לעבן, — האט זי זיך געבעטן.

ער האט צוגעפירט די אומגליקלאכע צו די חורבות, וועלכע האבן פארגע־וויסטונג. דאס וואס דאס פייער האט ניט געקאנט פארניכטן, האבן מענש־לאכע הענט צעשטערט.

אפילו די שיינע שטיינבילדער לעבן גאָרן זיינען צעשטערט געווארן און זיי־נען איצט געלעגן אין שטיקלאך אויף דער ערד.

די שווארצע וואלקנס וואס האבן באדעקט די ערד האבן פארגעשטעלט א בילד פון טרויעריקער פארוויסטונג, אין מיט א שטילן קרעכץ איז מיריאנא געזונקען אויף די קני.

— מיין היים, אזוי מוז איך דיך געפינען — האט זי געיאמערט ברעכנ־דיק די הענט אין פארצווייפלונג, — ווי שיין דו ביזט געווען ווען איך האב דיך פארלאזן און ווי טרויעריק און פארוויסט דו ביזט ביי מיין צוריקקערן זיך.

— א, אלא, ווי אומגליקלאך איך בין! וואו זייט איר, מיינע געליבטע עלטע־רן? וואו ביזטו מיין געליבטע שוועס־טער, מיין דאנעלא, וועלכע איז גע־ווארן אטהאנאסיאס פרוי — וואו זייט איר מיינע ליבלינגע? וואו קאן איך אייך געפינען אום מיין הארץ פאר אייך אויסגיסן?

— בין איך דעזאינגאנצן היימלאז און פארלאזן?

זי האט געבראכן אירע צארטע הענט און אירע טערן האבן באנעצט דעם באדן.

— א, מיינע עלטערן, וואהרום בין איך ניט אומגעקומען צוזאמען מיט אייך אונטער די חורבות, דאן וואלט איך אמוויינסקסטן געווען פאראי־ניקט מיט אייך אין טויט.

— וואס קאן איך דען טאן זייער־דיק איינזאם און פארלאזן? מיין גליק איז פאראיבער, דאס לעבן וועט מיר נאר ברייננען אומעט און קומער. אר, וואהרום בין איך ניט געשטארבן.

אן עלטערער הער איז צופעליק פאר־ביינענגענען און קוים האט ער דערזע־ען מיריאנאן איז ער מיט א געשריי צוגעלאפן צו איר:

— א, אלא, זיינען מיינע אויגן ריכטיק? איז דאס ווירקלאך מיין יונ־גע באפאלינגעברן — מיריאנא, די טאכטער פון מיין איידעלן הער? מיריאנא איז האסטיק אויפגע־שפרונגען.

— דו ביזט עס, בעלי, מיין פאר־מערס דינער, א, אלא, וואס פאר א פרייד איז דאס צו געפינען א באר־קאנטן געזיכט אין דער פארווייסטער היימאט.

— א, בעלי, זאג, וואס איז געווארן פון מיינע עלטערן?

דער אלטער האט שטורמיש גע־קושט איר האנט און ער האט טרוי־ערליך געשאקלט מיטן קאפ.

— א, מיין יונגע הערן, — האט ער געזאגט, — ווי עס שיינט האט איר קיין גליק ניט געפונען אין דעם פרעמדן לאנד, די צייכנס פון טרוי־ער אין אייער געזיכט דערציילן עס מיר.

— א, מיין הערן, מיר האבן דא דורכגעלעבט א שרעקלאכע צייט.

— די חתונה פון אייער שוועס־טער האבן אייערע עלטערן געפייערט מיט דעם גרעסטן פראכט, אבער נאכהער איז דאס שרעקלאכסטע גע־קומען.

אטאנאסיאס איז אין איין טאג באפאלן אייער פאטערס הויז, האט אלעס אויסגעפלינדערט און ער האט עס נאכהער אונטערגעצונדן.

— דאס וואס עס איז פון דעם פייער ניט צושטערט געווארן האט אטאנאסיאס מיט זיינע הענט פאר־ניכטעט.

— א, אלא! — הא טמיריאנא געשטאמלט דערשראקן. — וואו זיי־נען מיינע עלטערן פארבליבן?

— דאס ווייסט נאר אלא אליין, — האט דער אלטער טרויעריק גע־ענטפערט. — אייערע עלטערן זיי־נען שפולאז פארשוואונדן געווארן.

— אויב ז ווייזיינען אנטלאפן אדער זיי זיינען אומגעקומען אין די פלא־מען ווייסן מיר ניט. ווען דאס הויז האט געברענט האב איך געהערט הילפס געשרייען.

א שרעקלאכער געשריי האט זיך ארויסגעריסן פון איר מויל און זי איז באוואוסטלאז געבליבן ליגן אויף דעם באדן.

ווען זי איז צו זיך געקומען האט זי זיך אויפגעהויבן און זי האט אי־רע ארעמס אויסגעשטרעקט צו דעם הימל און זי האט הארצדייסנד גע־שריען:

— א, אלא, וואהרום זאלן מיינע עלטערן אזוי גרויזאם באשטראפט ווע־רען? וואהרום האסטו דעם דאזיקן הימל שרייענדן פארברעכן צוגעלאזט? וואהרום האסטו אטאנאסיאסן ניט פארניכטעט?

— א, אלא, נעם פון אים א שטארקע נקמה פאר דעם וואס ער האט מיין גליק צושטערט.

— א קללה אויף דעם מערדער, וואס האט מיינע טייערע עלטערן גע־טויטעט, מיין היים צעבראכן און מיין אומגליקלאכע שוועסטער פאר־שטויסן! איך האס און פאראכטע אים. א, אלא, באשטראף דעם דא־זיקן געוויסנלאזן פארברעכער.

גליק און ראכע

סענסאציאנעלער ראמאן
פון א. א.

פערציק יאָר אויפן דזשאב.. און "האָט נאָך ניט א קראַץ געטאָן"

"פערציק יאר" מיינט צוריק אין די לוסטיקע נייַ־ציקער — "אויפן דזשאב" — מיינט אויף מיליאָנען און מיליאָנען דזשאבס — אין קאטעדזשעס און פאלא־צען — וואו נאר מענשן ווילן האבן זייערע באר טאכס און סינקס שפרודלדיק ריין.

"האט נאך ניט א קראץ געטאן" — מיינט פונקט וואס עס זאגט. באן אמי ריינינקט, פוצט — אבער מאכט קיינמאל ניט קיין צייכן אויף דעם פארצעליין וואס עס מאכט אזוי ריין און גלאנציק. לאזט קיין מאל ניט איבער קיין שמוציקע פלעקן אין דעם אונטן פון טאב אדער סינק. מאכט קיינמאל ניט פארגרעבט אדער רויט אייערע הענט.

"געמאכט אין צוויי באקוועמע פארמעס — א שניי ווייסער פאודער זאין א קען וואס זיפט זיך פון אויבן און אין א באקוועמען, קאמפאקטן קעיק. ביידע זיינען גערוכלאז. פארקויפט אין אלע גראסערי סטארס.

Bon Ami
POWDER & CAKE

אינגיכן - -

וועט זיך אָנפאנגען דרוקן אין "דאָס אידישע וואָרט"

א נייער ראָמאן
פארנאָטענע
ליבע

פאָלגט נאָך דעם דאטום ווען די ערשטע פאָרזעצונג וועט פאר־עפנטלאכט ווערן

שפאנענד! — — אינטערעסאנט!

אין פלאַנטער פון לעבן . . .

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם מצר־תרענעס אידישן לעבן אין אמעריקע

פון מ. ס.

(פארזעצונג)

זען מען גלייבט צופיל

גאנצע צוויי וואכן האט אנגעהאלטן דאס גליק ביי בען קריידער און זיין יונג ווייב. גאנצע צוויי וואכן האט די זון געשיינען איבער זייערע קעפּ, סיי ביימאנ און סיי ביינאכט. נאך קיינמאל פריער ניט געווען אזוי פארליבט אין איר מאן, ווי אין דעם איצטיקן מאמענט. זי האט זיך אים מחמת אויפגעהאנגען אויפן האלז, אזוי אז זי האט געלייבט אז זי וועט זיך נאך נישט אויפהערן פון אים...

זי האט זיך דערשראקן פאר דעם דאזיקן ווילדן געדאנק, אזוי ווי זי וואלט מורא געהאט, אז אומיצער וועט דערקאנען וואס זי טראכט אין דער דאזיקער מינוט.

בען איז געווען ביים סוף פון דער רייטער וואך נאך דער פאסירונג צווישן בען און לוסי. דאס איז געווען דער אנ־הויב פון דעם לעצטן קאפיטל פון זייער ראמאן, פון זייער צוזאמענלעבן. לוסי האט אנגעטונקטיוו געפילט צו וואס די איצטיקע באגעגענישן מיט ברויט'ען קאנען פירן, אבער זי האט אויסגעגיבן אויף א געוויסן פארד־קערט, זי האט אויף דעם סוף גע־ווארט מיט אומגעדולד. זי האט זיך אויסגעגיבן אז זי האט פון ליבע פון בען אין איר ארויס פון קאפּ.

בען האט פון זאך ניט גע־וואוסט. בען האט פון קיין זאך ניט געקלערט, אלץ האט אים געשיינען צו זיין אין דער בעסטער ארדענונג. די פארבאריטונגען פאר זיין נעקסטן קאנצערט זיינען געמאכט געווארן ווי עס הארף צו זיין. זיין פראקטיצירן אין אים אליין געפעלן, און אפילו די געשיכטע וואס זיין מוטער האט אים בעהאט אנצוזאגן, וועגן אר פלאן חתו־נה צו האבן, האט אים מער ניט גע־באדערט. זיינע אייגענע אינטערעסן זיינען אים געלעגן נענטער צום האר־צען ווי זיין מאמעס. ער האט איר גע־געענטפערט מיט א קורצן ברייוו, אז אלץ אין דער בעסטן סדר. אז גוט, און ער האט איר געוואוסן.

אזוי האט זיך די צייט געצויגן וואר־טן נאכאנאנד, ביז איינמאל, אין א נאכמיטאג, האט בען געקראגן אן אי־מי־ענעוויינלאך ווייכטיגן טעלעפאָנ־קאל פון א גרויסער פערזענלאכקייט אין שטאט.

דאס איז געווען אין דער צייט ווען זיי האבן זיך געהאט אנגעטאן אר־נט־ראזיין אין רעסטאראן פון האטעל, ווי זיי פלעגן האט בסדר טאן. בען האט אמעדערקט, אז לוסי איז געווען נערוועז און שלעכט געשטימט. ער האט זי געגעערטלט און נעקושט אין נאכ־אאנד געפרעגט וואס מיט איר אין גע־וואר־ן. לוסי האט קאלט געגעבענערט אויף זיינע קושן, האט זיך בסדר באר־פרייט פון זיינע אומארמונגען און האט זיך אנטשולדיקט מיט דעם, וואס די לעצטע צייט ליידעט זי פון אפטן קאפּ־וויי־טאג. בען האט זי באדויערט. זי באדויערט. זי האט טאקע אויסגעקוקט בלאס די לעצטע צייט. אזוי ווי זי וואלט ניט געשלאפן דורך די נעכט.

דאמאלט האט דער טעלעפאָן גע־קלינגען. לוסי האט זיך נעהוועט צו צאפּל געטאן מיט דער האנט ביים הארץ, אזוי ווי זי וואלט זיך פאר עפּעס דערשראקן, אדער אזוי ווי דער טעלע־פאָן קלינג וואלט געהאט פאר איר א באזונדער באדייטונג. אויך דאס האט בען ניט באמערקט. ער האט געגומען דעם טעלעפאָן און די הענט און האט געענטפערט מיט א געוויינלאכן "הע־לאָ".

לוסי איז געווען אין אנדערן ציטער. זי איז די גאנצע צייט געשטאנען מיט דער האנט ביים הארצן און האט אומ־רואיג זיך צוגעהערט צום שטופּ אויפן טעלעפאָן. בען האט געענטפערט מיט א לעבעדיקן, מונטערן קול. ער איז, ווייזט אויס, געווען שטארק צופרידן פון דעם וואס מען האט אים הארט געזאגט, און ווען ער האט אויפגעהאנגען דעם טע־לעפאָן, איז ער א גליקלאכער אריינ־עלאפן אין צווייטן צימער און האט א כאפּ געטאן לוסין אין זיינע הענט.

— ליזינקע, מיין גאלד, — האט ער געפלייצט מיט ניקאכע בייד, — איך האב גוטע נייעס פאר דיר.

זי האט אויף אים א קוק געטאן מיט א פינקלענדיקן בליק פון אירע אויגן, אזוי ווי זי וואלט געזאגט נייערליך צו הערן וואס פאר א נייע גליקן ער האט אויף צו דערציילן.

— די ווייסט ווער עס האט צו מיר אצינד געערדט? — האט ער געזאגט.

— פון וואנען זאל איך וויסן, — האט לוסי איבערגערעדט מיט א שמייר בעל.

— דאס איז געווען — האט בען געזאגט, — פון דער באריטמער קאנ־צערט ביירא, וואן־לעטיען. די ווייסט וואס פאר א גרויסע ביירא דאס איז?

— אוואדע ווייס איך, — האט לוס־סי געענטפערט — איך וואס ווייל מען פון דיר?

— עס האנדלט זיך, — האט בען געזאגט, — ווען א קאנצערט טוט אין אייראָפּע.

— אין אייראָפּע? — האט לוסי אויסגערופן מיט א געמאכטער איבער־ראשונג אין איר קול.

— יא, אייראָפּע! — האט בען אויסגערופן, שטראלנדיק פון גליק, — שטעל זיך פאר, לוסינקע, קאנצערטן אין די גרעסטע שטעט פון אייראָפּע. דו און איך! מיר ביידע!... א וועלט וועלן מיר אויסזעען!...

א גליקלאכער און א צעשטרייטער האט ער געגומען זוכן זיין הענט און זיין מאנטל:

(ווייטערעס קומט)

ווערט געשאסן מיט זיין איינגעגעס ביקס

פארט־ארטור, אנט. אקט. 14. — אנבוינגנדיק זיך צו פארבינדן זיין שוה, איז ווילהאם ב. מאלקאלם, 24 יאר אלט געשאסן געווארן פון זיין איינגעגעס ביקס וואס ער האט געהאלטן אין די הענט, אריינגייענדיק. אויף א געוויס אויף האוז.

די קוילן פונט 22. קאליבר ביקס איז אים אריין אין בויך און איז ארויס פון רוקן. זיין לאנג איז א קריטישע.

קינד וואס זוכט ביי דער מאמען שוץ קען שלעכטע מענשן. און לוסי האט אים באדויערט.

אזוי ווי אין א חלום, אזוי האבן זיי געלעבט אין די דאזיקע צוויי וואכן צייט. בען האט געטראכט, אז דאס איז זיין צווייטער. און אפשר טאקע דער אמת'ער. "האני מון", אבער ער האט מורא געהאט דאס ארויסצוזאגן אין דער הויך. ער האט זיך געשראָגן אז לוסי ליבט. די ערגערנישן פון שלעכ־טע קריטיקן זיינען ערגעדזוואי פאר־שוואונדן געווארן. און די זאדג פארן דערפאלג פון וויימערדיקע קאנצערטן האט מער ניט עקזיסטירט. וואס דאדר א מעגיש דען מער גליק, ווי א מעגיש קאן אין זיך אריינגעמען.

לוסי האט אויך געשיינען צו זיין גליקלאך. ניט. וויניקער פון איר מאן; זי האט געשטראלט פון גליק אז די ליבע האט אריינגעקוקט פון אירע אויגן. ווי א שמעטערלינג האט זי ארומגעשוועבט איבער צירלאכן אפארטמענט. אלע מאל איז א ווידע־נער קומאנע מיט ברייטע, געלאזטע ארבל, אזוי ווי די פליגל פון א מלאך אלע מאל האט איר צארטע, זינגענדיקע פיגור גערייצט דעם מאן, און אלע צווייטע מינוט האט ער זי א כאפּ געטאן אין זיינע ארעמס און געקוקט אין איר פון אין אייגענע אויגן.

בען איז נאך געשלאפן. ער איז גע־לעגן מיטן קאפּ איינגעשלויפן אין איר ברוסט און האט זי געהאלטן פעסט אין ארומגענומען מיט ביידע הענט, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט, אז אימי־צער וועט זי דורך דער נאכט אוועקגע־מען פון אים. לוסי האט א קוק גע־טאן אויף זיין שוה. אנדער מעגש, חוץ איר בעג'ען, ניט געזעען. דורך דער נאנצער צייט האט זי קיין איינ־מאל ניט געענטפערט בראוט'ען אויף זיינע געלעפאן קאלס. און האט קיין איינמאל אים ניט געגעבן די געלעגנ־הייט זי צו זעען. פאר די גאנצע צוויי וואכן צייט איז זי געווען בלויז זיינע, בעג'ס און קיין אנדערער האט פאר איר ניט עקזיסטירט.

און לוסי, וועלכע האט קיינמאל ניט ליב געהאט א סך צו טראכטן, האט אין די דאזיקע צוויי וואכן צייט נאך וויניקער געטראכט. לוסי, וועלכע האט קיינמאל ניט געהאנדלט לויט דער אויסרעכענונג פון איר געדאנק, נאר לויט דעם אימפּולס פון אירע געפיל, האט אין די דאזיקע צוויי וואכן צייט נאך וויניקער געטראכט, נאך ווייניר קער גערעגקט. און האט זיך בלויז נאכגעגעבן דער גלוסטונג פון איר הארץ. און אפשר איז זי אין די דאזיקע וואכן צייט טאקע אויף אן אמת געווען פארליבט. און איר מאן, אפשר האט זי געמיינט, אז דאס דאזיקע איז דאס גאנצע לעבן.

לוסי האט ניט געטראכט. לוסי האט ניט געקלערט. זי האט דאס געמאנצט. כל זמן די פיס האבן זיך געבעגן צום מאנצן. זי האט געזונגען, כל זמן דאס געזאנג האט טויך ביי איר געריסן פון שוואונדן געווארן. און די זאדג פארן געריידיקן, אזוי ווי א כלי פון ווערד־כער מען האט דעם גאנצן זיין אויס־געשעפט.

זי איז געלעגן א בלאסע אין בעגס און האט מיט גרויסע אונגן געקוקט ארום זיך